

Каленський А. А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВОЇ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

Стаття присвячена аналізу педагогічного контролю з використанням тестової перевірки знань курсантів (студентів).

Ключові слова: контроль, тестовий контроль.

Статья посвящена анализу педагогического контроля с использованием тестовой проверки знаний курсантов (студентов).

Ключевые слова: контроль, тестовый контроль.

The article deals with analysis of pedagogical control by tests usage for students' knowledge checking.

Key words: control, test control

Постановка проблеми. Вирішення питань адаптації до Європейського простору вищих навчальних закладів України, пошуку нових шляхів співробітництва викладачів та студентів, розвитку їх креативних здібностей у процесі навчання, розвитку теорії та практики кредитно-модульної системи, що забезпечує прозорість та стимулює викладачів і студентів до вдосконалення неможливе без об'єктивної оцінки якості знань, умінь і навиків студентів.

Аналіз наявних публікацій з проблеми. В педагогічній літературі проблемі тестування приділяється досить багато уваги. Основні поняття педагогічної тестології визначені В. Аванесовим [1], технології діагностики та оцінювання навчальних досягнень – Т. Лукіною [7], теорія і практика створення тестів – А. Майоровим [8], М. Челишковою [9] та ін., особливості комп'ютерного тестування – Ю. Дорошенком та П. Ротаєнком [3]. Методику тестового контролю успішності навчання студентів Ільїн В.В., Лузан П.Г., Рудик Я.М. [4].

Метою статті є аналіз педагогічного контролю з використанням тестової перевірки знань курсантів (студентів).

Система педагогічного контролю військово-технічних дисциплін – перевірка результатів навчання, за допомогою якої здійснюється діагностична, контролювальна, стимулювальна, навчальна, розвивальна і виховна функції навчання.

Педагогічний контроль має ґрунтуватись на об'єктивних критеріях, бути простим, зручним і ефективним. З одного боку він визначає стан опанування студентами певної навчальної дисципліни, а з іншого – результати цього контролю

свідчать про ефективність відповідної методичної системи навчання.

Залежно від часу проведення педагогічний контроль поділяють на такі види:

- поточний контроль, що здійснюється під час кожної лекції, практичного або семінарського заняття;
- тематичний контроль, який застосовується після вивчення певної теми чи розділу програми навчальної дисципліни;
- рубіжний контроль, пов'язаний із перевіркою опанування студентами значної частини навчального курсу;
- підсумковий контроль – екзамен за курс, захист курсової роботи;
- заключний контроль – державний екзамен, захист кваліфікаційної або дипломної роботи.

Загалом, **методика навчання військово-технічним дисциплінам** передбачає певні методи навчання (інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемне викладення матеріалу, і дослідницький) та три рівні реалізації завдань з навчання зазначеним дисциплінам.

Перший рівень – рівень попереднього орієнтування в дисциплінах: формуванням узагальнених уявлень про ВТП; розпізнанням курсантом (студентом) поточної ситуації, опосередкованої особливостями цієї підготовки; формуванням орієнтованої основи технічної підготовки у військово-професійній діяльності. Контроль на даному етапі спрямований на визначення якості рішення військово-професійних завдань у стандартних ситуаціях.

Другий рівень – рівень забезпечення базового орієнтування в процесі рішення різноманітних завдань технічної підготовки:

формуванням розуміння у курсантів особливостей організації технічної підготовки у ВВНЗ; формування творчих навичок і вмінь вибору засобів пошуку, збору і перетворення професійно-важливої інформації; спрямованістю на самоаналіз діяльності тих, кого навчають, у процесі рішення професійних завдань. З погляду формування психологічної моделі на даному етапі здійснюється побудова образу, на основі якого будуть створюватися елементи концептуальної моделі, а потім і оперативний образ конкретної дії.

Третій рівень – рівень забезпечення засвоєння студентами (курсантами) основних військово-професійних функцій у процесі вирішення завдань ВТП: формуванням у курсантів (студентів) цілісного бачення процесів цієї підготовки, реалізованих у військово-професійному середовищі; формуванням у курсантів (студентів) розуміння сутності військово-технічної діяльності, реалізованої в процесі вирішення завдань технічної підготовки; формуванням творчого підходу до вирішення військово-професійних завдань технічної підготовки; формуванням у курсантів (студентів) вмінь сполучати знання фундаментальних понять теорії з практичними навичками; формуванням у курсантів (студентів) здатності засвоєння нових знань, прогресивних технологій і різноманітних інновацій; формуванням у курсантів (студентів) здатності до ефективних комунікаційних взаємодій засобами інформаційних технологій в процесі вирішення завдань технічної підготовки. Контроль на даному етапі здійснюється на основі аналізу готовності курсантів (студентів) до вирішення завдань навчання.

Попередній контроль носить діагностичний характер. Напередодні вивчення певної теми, засвоєння якої має ґрунтуватися на раніше вивченому матеріалі, викладач має з'ясувати рівень розуміння опорних знань, актуалізувати їх, аби успішно рухатися вперед.

Поточний контроль передбачає перевірку якості засвоєння знань у процесі вивчення конкретних тем.

Повторний контроль спрямований на створення умов для формування вмінь і навичок. При цьому треба виходити з позиції, яку визначив ще К.Д.Ушинський: хороші дидакти те й роблять, що без кінця повторюють і лише кожен раз додають щось нове. Повторна перевірка якнайкраще сприяє переведенню знань з короткотермінової до довготривалої пам'яті.

Тематичний контроль пов'язаний з перевіркою рівня знань, умінь та навичок студентів в обсязі певного розділу чи об'ємної теми конкретної навчальної дисципліни.

Періодичний контроль має за мету встановити, яким обсягом знань студенти володіють з тих або інших проблем стосовно вимог програм.

Підсумковий контроль має своїм завданням з'ясувати рівень засвоєння студентами навчального матеріалу в кінці навчального року або по завершенню вивчення навчальної дисципліни. Це проводиться у формі заліків, екзаменів.

Комплексний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь та навичок з кількох суміжних дисциплін, що забезпечують комплексний підхід до формування світогляду студентів.

Щодо методів контролю знань, умінь та навичок, то в історії розвитку школи виокремилися такі основні методи контролю знань, умінь і навичок студентів: усна перевірка, письмова перевірка, графічна перевірка, практична перевірка, тестова перевірка. Деяко умовно до методів перевірки можна віднести спостереження.

Усна перевірка поки ще займає переважаюче місце в школах та вищих навчальних закладах. Техніка усної перевірки полягає в тому, що викладач ставить перед студентами певні запитання, студенти мають дати на них відповіді, використовуючи слово. Цей метод сприяє розвитку в студентів вмінь мислити, грамотно висловлювати думки в логічній послідовності, розвивати культуру усного мовлення. Використання цього методу вимагає від викладача значних зусиль і майстерності: грамотно формулювати запитання, спонукаючи студентів до активного мислення, будувати систему запитань у певній логічній послідовності, уважно слухати відповіді студентів, враховувати індивідуальні особливості студентів. Проте цей метод не позбавлений недоліків: він призводить до неефективного використання часу на уроці.

Письмова перевірка у порівнянні з усною більш ефективна, оскільки всі студенти отримують завдання для підготовки письмових відповідей на них. Це сприяє піднесенню самостійної пізнавальної діяльності студентів, формуванню культури писемного мовлення, ефективності використання навчального часу.

Графічна перевірка спрямована на

Питання педагогіки

виявлення вмінь і навичок студентів у процесі виконання різних видів графічних робіт з різних дисциплін навчального плану. Це – робота з контурними картами, побудова таблиць, схем, графіків, діаграм та ін. Такий метод спрямований на узагальнення знань, систематизацію певних процесів, технологій. Все це сприяє підвищенню самостійності студентів у процесі учіння, оволодіння методами навчальної діяльності.

Практична перевірка тісно пов'язана з включенням студентів у конкретну практичну діяльність, в ході якої перевіряються вміння студентів застосовувати знання на практиці, а також рівень сформованості вмінь і навичок. Логічно така перевірка впливає із сутності процесу пізнання, в якому практика відіграє спонукальну і контролюючу роль.

Тестова перевірка все більше набуває свою поширення. Сутність цього методу полягає у визначенні завдань (запитань), на які подані альтернативні відповіді. Студент має обрати правильну відповідь, аргументувати свій вибір. Можуть бути завдання для конструювання відповіді. Тестова перевірка може здійснюватися машинним і безмашинним способом.

За формою організації контроль може бути індивідуальним або фронтальним (груповим); за характером оформлення відповідей – усним або письмовим; за використанням рідної мови – одномовним або двомовним; з використання технічних засобів, з використанням наочності (малюнки, схеми, таблиці тощо), з використанням тільки паперу і ручки/олівця, без будь-яких допоміжних засобів.

Тести – це одна з ефективних форм проведення контролю знань. Така форма контролю має цілу низку переваг:

охоплює контролем великий обсяг матеріалу;

зменшує порівняно з традиційним опитуванням затрати часу;

підвищує об'єктивність оцінювання знань;

є стимулюючим чинником, оскільки школярі вивчатимуть саме те, що оцінюється;

контролює не тільки велику кількість теоретичних питань, але й практичні навички;

Аналіз сучасних методів тестування та практичних особливостей проведення тестового контролю [2, 5], а також загальних вимог до комп'ютерних навчальних систем [3] та практичного досвіду їх використання дозволяє визначити загальні вимоги, яким

повинні задовольняти комп'ютерні тестові програми. Дотримання цих вимог визначає основні та додаткові можливості тестових програм.

До складу основних належать можливості:

1. Проводити тестовий контроль на базі тестових завдань закритого та відкритого типів [2], тобто з наданням (відображенням для вибору) та без надання варіантних відповідей на питання тестових завдань, оскільки тестові завдання інших типів (на відповідність, на встановлення правильної послідовності) можуть бути перетворені в одне або декілька тестових завдань закритого та відкритого типів;

2. Формувати зовнішні бібліотеки тестових завдань, тобто бібліотеки, котрі не входять до складу самої тестової програми, що дозволить користувачам тестових програм розробляти і використовувати власні тести;

3. Використовувати декілька бібліотек тестових завдань при проведенні одного тесту з послідовним виконанням тестових завдань з кожної бібліотеки, що дозволить розмістити в окремих бібліотеках тестові завдання з різних тем, теоретичні та практичні завдання, завдання різної складності тощо і розподілити загальну кількість тестових завдань між всіма бібліотеками певного тесту;

4. Використовувати бібліотеки тестових завдань в незашифрованому та зашифрованому вигляді, що дозволить або не дозволить ознайомитись зі змістом та виконати тест без введення пароля стороннім особам;

5. Оцінювати правильну відповідь або будь-яку відповідь на кожне тестове завдання певною кількістю балів та підраховувати загальну кількість набраних балів і відповідну бальну оцінку за заданою шкалою оцінок;

6. Відводити або ні певний час на виконання всього тесту або кожного тестового завдання окремо, що дозволить виконувати тест в різних режимах обмеження часу;

7. Вибирати тестові завдання з бібліотек тестових завдань в заданій кількості та відображати варіантні відповіді в тестових завданнях закритого типу в випадковому порядку;

8. Задавати декілька еталонних відповідей в тестових завданнях відкритого типу та режими ідентифікації еталонних відповідей з наданою відповіддю.

Питання педагогіки

До складу додаткових належать можливості:

1. Вибирати тести до виконання з переліку наявних тестів (наприклад, з меню тестів, що відображається на екрані після запуску на виконання тестової програми);

2. Зберігати результати тестування для подальшого їх використання, відображати та видаляти результати тестування при необхідності;

3. Задавати кількість можливих разів виконання кожного тесту для обмеження спроб повторного виконання тесту однією особою.

Основні переваги перевірки знань студентів за тестами:

1. Швидкість обробки одержаних результатів..

2. Об'єктивність одержаної оцінки, її незалежність від того, хто здійснює тестування.

3. Рациональніше використання часу заняття;

4. Охоплення більшого обсягу навчального матеріалу;

5. Швидке встановлення зворотного зв'язку з студентами і визначення рівня засвоєння матеріалу;

6. Можливість визначити прогалини в знаннях і уміннях і внесення відповідних коректив;

7. Тестова перевірка дисциплінує студентів, індивідуалізує роботу з студентами;

8. Стимулюється саморозвиток студентів, підвищується їхній інтерес до предмету.

Недоліки використання тестової перевірки знань студентів:

1. Підміна навчальних цілей. Повний перехід виключно на тестову перевірку знань студентів швидко зробить не засвоєння, а саме контроль основною метою діяльності студента.

2. Звуження змісту навчального предмету. У вищому навчальному закладі існують предмети, зміст яких важко охопити системою тестів.

3. Зниження рівня кваліфікації викладача. Використання готових тестів суттєво полегшує роботу викладача, звільняє його від рутинної роботи, створює умови для творчості. Але при цьому виникає проблема підтримання рівня професійної (предметної) кваліфікації.

4. Втрачається культура мовлення та глибина засвоєння знань студента. Традиційні методи в цьому випадку приносять більше користі.

Висновок. Здійснення об'єктивного педагогічного контролю з визначенням результатів навчальних досягнень можливе тільки при застосуванні новітніх технологій контролю, які в свою чергу повинні зберігати не тільки традиційні принципи дидактики, але й увібрати в себе нові прогресивні і найбільш ефективні риси новітнього контролю знань, умінь та навичок. До напрямів **подальших наукових пошуків** відносимо визначення теоретичних і методичних основ підготовки викладачів до організації тестового контролю знань, умінь та навичок.

Література

1. Аванесов В.С. Определение исходных понятий теории педагогических измерений / Аванесов В.С. // Педагогические измерения. – 2005. – № 2. – С. 17-20.

2. Буренніков Ю.А. Тестовий контроль знань студентів, як засіб підвищення ефективності навчального процесу / Буренніков Ю.А., Дерібо О.В. // Вісник ВПІ. – 1994. – №2. – С.81-84.

3. Дорошенко Ю.О. Достоірність комп'ютерного тестування: навчально-методичний посібник / Дорошенко Ю.О., Ротаєнко П.А. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 176 с.

4. Ільїн В.В. Методика тестового контролю успішності навчання студентів: монографія / Ільїн В.В., Лузан П.Г., Рудик Я.М. – К.: НАКККіМ, – 224 с.

5. Кліменко В.М. Об'єктивний контроль знань студентів / Кліменко В.М., Дупляк В.Д., Шиліна О.П. // Вісник ВПІ. – 1994. – №2. – С.87-88.

6. Коваль М.Д. Розробка україномовних комп'ютерних систем / Коваль М.Д., Багдасар'ян Г.М. // Вісник ВПІ. – 1994. - №1. – С.42-46.

7. Лукіна Т.О. Технології діагностики та оцінювання навчальних досягнень: навчально-методичні матеріали / Лукіна Т.О. – К., 2007. – 62 с.

8. Майоров А.Н. Теория и практика создания тестов для системы образования / Майоров А.Н. – М.: Интеллект-Центр, 2002 – 56 с.

9. Чельшкова М.Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов / Чельшкова М.Б. – М.: Логос, 2002. – 432 с.